

Kinek köszönhetem?*

Szerény életemről sosem szándékoztam visszaemlékezést írni. Egy nemrégiben jött levélen azonban olyan jót mulattam, hogy meglepetésemben igent mondtam a benne foglalt felkérésre, amit azóta sem értek: én, mint „jeles” 70-es? Ez utóbbi még csak-csak – bár a „hetvenes” életérzés messze elkerül –, de hogyan kerülök e jeles társaságba? Érteni nem értem, de azért mesélek...

Hol volt, hol nem volt... A vásárhelyi tanyavilágban 1926-ban született egy fiúgyermek. Alighogy világra jött, édesapja súlyos betegségbe esett. Addig sem voltak jómódúak, de az apa hosszú betegeskedése, majd halála nagy szegénységbe sodorta a családot.

Egy idős vásárhelyi házaspár nagy boldogságára 1929-ben kislányuk született. Érezve, hogy később már nem lesz rá ideje, a köztisztelőben álló állatorvos sorra vásárolta szeme fényének a legszebb, legrangosabb szakkönyveket, amelyeket a család azóta is féltő gondnal őriz.

A fiú is, a leány is 12 évesen jutott árvaságra – nehéz világ köszöntött rájuk és az özvegy édesanyákra. A fiút nagyszerű tanítója és a református gyülekezet kiemelte a szegénységből. „Aranyak a sárban!” – mondták jó emberek, akiknek köszönhetően a fiú néhányad magával Vásárhelyen, a híres Bethlen Gábor Református Gimnázium növendékeként tanulhatott. Az esze, az akaratereje, a szorgalma volt nagyobb? ki tudja? A gimnázium egyik büszkesége, kiváló tanulója lett.

A háború alatt elrendelt tanítási szünet 1945-ben ért véget, ekkor a fiú- és a lánygimnázium összevonása miatt a gimnazisták egy osztályba kerültek. A Tószegi fiú és a Pákozdy lány egymásra nézett – és a következő hatvanhárom évben, amíg alig pár hét alatt mindkettőjük földi élete véget nem ért, le nem vették a szemüket egymásról. Az együtt leélt hat évtized alatt diploma, munka, család – ahogy illik. A ranglétra alján Budapesten kezdték, majd tanszékvezető professzorként, illetve egyetemi könyvtári igazgatóként Keszthelyen folytatták, de „haza” mindig Vásárhelyre mentek. A Bethlen Gimnáziumban egy dombormű és egy ösztöndíj őrzi emléküket.

Kisebbik lányuk rosszul élte meg a vidékre költözést – mondhatni, belső száműzetésbe vonult. A könyveken, a zongora- és a nyelvtanuláson, a zeneirodalmon kívül nem sok minden érdekelte. Kamaszéveire alig emlékszik, kevés kivétellel: egyedül van otthon, a lemezjátszón hangosan szól az Egmont-nyitány, ő meg teljes odaadással vezényli a láthatatlan zenekart...

Érettségi után vissza(menekülés) Budapestre: továbbtanulás, házasság, gyerekek (két fiú!), munka – természetesen könyvtárban, hol máshol? A diploma könyvtárszakos. Mehetett volna magyar–orosz szakra, de úgy érezte (és jól érezte!), a könyvtárosság a neki való hivatás. Mert ki a jó könyvtáros? Aki azért tanul sokat, hogy minél többekkel oszthassa meg a tudását.

Alapdiploma, posztgraduális szak, „kisdoktori”, majd PhD fokozat, araszolgatás fölfelé a számlélétrán – hétköznapi történet. Óriási szerencse viszont az időzítés: az informatika ekkor kezdett hódító hadjáratába, egyre-másra vonva bűvkörébe a könyvtárakat, lehetővé téve a kulturális örökség átmentését az újkeletű hordozókra, az online elérhető közegbe. Magával ragadó élmény a számítógépet kiváló kultúraközvetítő eszközként látni. Elkezdődött a digitalizálás, az internetes tartalomszolgáltatás, a multimédia hőkorszaka.

* A szubjektív életrajz a Napkút Kiadó által indított „Jeles hetvenesek” című sorozat számára íródott

Volt, aki Bradbury disztópikus regényének (Fahrenheit 451) könyvégetőjéhez hasonlította, mert nem átalította KÖNYVTÁROSKÉNT szolgálni az ördögöt: számítógépre tenni a magyar irodalmat! (Voltak azért más vélemények is: Keresztury-díj, Kalmár László-díj, Életmű-díj...)

Kisebb-nagyobb adatbázisok – Iparművészeti Főiskola, Országos Széchényi Könyvtár, majd 1997-ben jött „az életben egyszer van ilyen lehetőség”: a Neumann János Digitális Könyvtár alapítása. Az ígért "nagy pénz" és a nagyszabású építkezés elmaradt, de a szakmai elképzelések megvalósultak: Bibliotheca Hungaricana, Digitális Irodalmi Akadémia, Jeles napok, Olvasni jó!, multimédia CD-ROM-ok a magyar könyvtárakról – hosszú a sor. Iszonyú sok munka, elismerés (Széchényi Ferenc-díj), majd tulajdonosváltás. Új munkahely, új feladatok: Szabadalmi Hivatal, párhuzamosan a Kaposvári Egyetem. Hosszú távon a veszített pozíció nyerő helyzetbe fordul. Az új, immár sírig tartó szerelem a magyar innovátorok életművének feltárása, illetve az egyetemi oktatás. ELTE bölcsészkar, doktori iskolai, digitális bölcsészeti feladatok, publikálás, újabb pozitív visszajelzések (Hungarnet-díj, Hevesi-Endre-díj).

Munkával teli, sikeres életszakasz a jelenlegi: gyönyörű család, csodaszép unokák, jó egészség, élet- és munkakedv, de a hétköznapiak fölött az árnyék egyre nő. Klímaválság, tudatos népbútítás... Milyen sors vár az unokákra?